

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут права та гуманітарних наук
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

08-02-25М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної
дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності D8 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННШПН
Протокол №9 від 20 травня 2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності D8 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Кафарський В. І., Цевух А. І. – Рівне : НУВГП, 2026. – 24 с.

Укладачі: Кафарський Володимир Іванович, доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін; Цевух Андрій Ігорович, асистент кафедри інформаційного права та юридичної журналістики.

Відповідальний за випуск: Міщук Інна Володимирівна, к.ю.н., професорка, завідувачка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності D8 «Право» к.ю.н., доцентка Швець О. М.

Попередня версія методичних вказівок: 07-01-156М

© В. І. Кафарський, А. І. Цевух, 2026
© НУВГП, 2026

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Тематика практичних занять	8
2. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	9
3. Критерії та шкала оцінювання.....	10
4. Плани практичних занять.....	12
5. Самостійна робота студентів	20
6. Рекомендована література	21

ПЕРЕДМОВА

Вивчення дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» передбачає поглиблене ознайомлення студентів з проблемами теорії і практики конституційного права, становлення та розвитку конституціоналізму і парламентаризму, важливих конституційно-правових інститутів. Зміст курсу «Актуальні проблеми конституційного права» передбачає розгляд поняття та змісту конституційного права і конституції, як основного джерела даної галузі права; підстав і порядку прийняття Конституції та змін до неї; проблемних питань реалізації конституційних норм і засобів правової охорони конституційного ладу; проблематику конституційної законності та відповідальності; проблемні питання інтерпретації конституційних норм та конституційно-правових проблем в умовах воєнного часу.

Цілями дисципліни є:

- знати історію конституційного розвитку України;
- розуміти основні напрями конституційно-правової реформи в Україні в післявоєнний час;
- знати загальні засади конституційного ладу України, цінності сучасного українського суспільства та принципи на яких мають розвиватися міжнаціональні (міжнародні) відносини в повоєнний період;
- розуміти основи правового статусу людини та громадянина;
- визначати та вирішувати актуальні проблеми безпосереднього народовладдя в т.ч. і проблеми конституційної організації державної влади в Україні;
- аналізувати конституційно-правові проблеми побудови судової системи, діяльності прокуратури України та Конституційного Суду України;

- орієнтуватися в питаннях діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду інших органів державної влади;
- розуміти конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування в Україні, знаходити шляхи їх законодавчого вирішення;
- системно опрацьовувати наукову літературу, статті, закони та проекти законів, які розробляються у Верховній Раді України;
- аналізувати проблеми функціонування того чи іншого конституційно-правового інституту, пропонувати шляхи їх подальшого розвитку та вдосконалення чинного законодавства;
- оволодіти методикою юридичного тлумачення;
- навчитися оцінювати правомірність обмеження прав людини в умовах воєнного або надзвичайного стану через трискладовий тест (законність, легітимна мета, необхідність у демократичному суспільстві);
- розуміти концепцію «войовничої демократії»: знати механізми захисту конституційного ладу від внутрішніх загроз (наприклад, заборона антиукраїнських партій);
- усвідомлювати доктрину конституціоналізму як обмеження влади;
- вміти зіставляти українські конституційні інститути з досвідом країн ЄС та США для пошуку оптимальних моделей реформування;
- розуміти роль рішень Венеційської комісії та практики ЄСПЛ як джерел інтерпретації конституційних норм України;
- вміти самостійно готувати пропозиції щодо внесення змін до Конституції та законів, аргументуючи їх з точки зору конституційної доктрини;

- навчитися ідентифікувати порушення конституційних прав у судових справах та готувати обґрунтовані конституційні скарги до КСУ;
- вміти оцінювати потенційні ризики та наслідки прийняття законопроектів з точки зору їх відповідності Конституції (превентивний аналіз);
- вивчати, як органи влади мають функціонувати в умовах безперервних криз (кіберзагрози, енергетичний терор, тривалий воєнний стан);
- розуміти конституційні вимоги до моральних та етичних якостей суддів, членів ВРП, ВККС та інших високопосадовців як запоруку довіри до держави;
- розуміти правові проблеми відновлення органів влади на деокупованих територіях та особливості правового статусу громадян, що перебували в окупації;
- знати межі повноважень уряду щодо перерозподілу коштів без згоди парламенту.

Компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
- СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
- СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК10. Здатність ухвалювати рішення в ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Результати навчання (РН)

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовуючи суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

1. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть годин, денна форма	К-сть годин, заочна форма
Модуль 1. Загальна частина			
1	Конституція України - основа національної правової системи.	2	0
2	Конституція як соціальна, культурна і духовна цінність українського народу	2	2
3	Конституційно-правові основи організації і здійснення влади в Україні	2	0
4	Конституційні конфлікти в державотворчому процесі України	2	0
5	Конституційні засади та проблеми законодавчого регулювання адміністративно-правових відносин в Україні	2	2
Модуль 2. Особлива частина			
6	Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні	2	2
7	Конституційно-правові проблеми безпосередньої демократії в Україні	2	2
8	Теоретичні проблеми і шляхи реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина	2	2

9	Проблеми конституційної юрисдикції в сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні	2	2
10	Конституційно-правові аспекти національної безпеки української Держави.	2	0
Всього:		20	12

2. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- усного та письмового опитування на практичних заняттях,
- участі в обговоренні проблемних питань (дискусіях);
- оцінки розв'язування ситуаційних завдань;
- тестування;
- опрацювання завдань для самостійної роботи;

Підсумкова складова оцінювання передбачає складання двох модульних контролів у тестовій формі на навчальній платформі Moodle через Центр незалежного оцінювання НУВГП. Кожен модуль включає 32 завдання множинного вибору, які поділяються на три рівні складності: достатній рівень (запитання з однією правильною відповіддю із п'яти запропонованих варіантів), вище достатнього (запитання із декількома правильними відповідями із п'яти запропонованих варіантів), високого рівня складності (завдання на співставлення понять, визначення поняття із пропущеним словом). Час виконання модульного контролю складає 45 хвилин. У випадку вчасної здачі здобувачами вищої освіти всіх видів поточного та підсумкового контролю та отримання підсумкової оцінки, що вища за 60 балів,

здобувачів рішенням засідання кафедри може бути рекомендовано для зарахування результатів поточного та семестрового модульного контролю як підсумкової оцінки (отримання підсумкової оцінки «автоматом», без складання екзамену) відповідно до Положення про порядок організації контролю та оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти бакалаврського та магістерського рівнів (<https://ep3.nuwm.edu.ua/36960/>).

3. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання

Основні критерії, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені силабусом;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
- своєчасність виконання;
- дотримання вимог до оформлення.

Критерії оцінювання практичних завдань (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

*у разі колективного виконання завдань передбачається розподіл балів між виконавцями

Критерії оцінювання ситуаційних вправ та інших завдань творчого характеру* (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало, порушені терміни виконання;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача вищої освіти недостатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог до термінів та оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

*у разі колективного виконання завдань передбачається розподіл балів між виконавцями

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам потрібно вчасно виконати та здати практичні завдання та вчасно здати модульні контролі знань.

За вчасне та якісне виконання усіх видів завдань, студент може отримати такі обов'язкові бали:

До 5 балів за якісну підготовку до кожного практичного заняття та виконання практичного завдання;

10 балів за індивідуальне завдання;

20 балів – модуль 1; 20 балів – модуль 2.

Усього 100 балів.

Додаткові бали студент може отримати за написання наукової статті, наукових тез, наукової роботи на конкурс, есе, тощо. Тему для дослідницької роботи студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем. Додаткові бали студентам також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1.

Тема 1. Конституція України - основа національної правової системи.

1. Правова система і демократична, соціальна, правова держава.

2. Конституційні засади взаємодії соціально-правової держави і правової системи України.

3. Норми міжнародного права у конституційному правопорядку України.

4. Етнополітичні чинники в конституційно-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні.

5. Конституційна юстиція та роль Конституційного Суду України (КСУ).

Самостійна робота студентів: окресліть історичну ретроспективу виникнення поняття «джерела права». Дайте ідентифікаційну характеристику ознак джерел права. Визначте місце КСУ в правовій системі України та вплив на її розвиток.

Тема 2. Конституція як соціальна, культурна і духовна цінність українського народу

1. Конституція України як соціальна цінність. Конституційні проблеми реалізації соціальних прав і свобод людини в Україні.

2. Правова культура, стан і перспективи розвитку. Духовні основи української Конституції: проблеми забезпечення свободи світогляду і віросповідання.

3. Механізм реалізації захисту прав людини на сповідування релігії та релігійну діяльність.

4. Конституційна ідентичність та культурна спадщина.

5. Біоетика та майбутні виклики (Духовна цінність життя).

6. Конституційний патріотизм (Концепція Юргена Габермаса).

Самостійна робота студентів: розкрийте зміст основних цінностей українського та європейського конституційного права. запропонуйте шлях балансування прав індивіда та інтересів суспільства. як цінність «Солідарності» проявилася у конституційному обов'язку захисту Вітчизни під час війни. спираючись на Концепцію Юргена Габермаса, дайте відповідь на питання: як Преамбула Конституції України поєднає поняття «Український народ» (громадяни всіх національностей) та «Українська нація»?

Тема 3. Конституційно-правові основи організації і здійснення влади в Україні

1. Конституційно-правові проблеми взаємодії загальнодержавних представницьких органів народовладдя в Україні.

2. Конституційно-компетенційні проблеми парламенту та Президента України.

3. Парламентська відповідальність уряду та шляхи її вдосконалення.

4. Проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.

5. Парламентська опозиція та її правовий статус.

6. Цифрова трансформація державного управління.

7. Влада в умовах воєнного стану: як змінюється баланс сил (посилення ролі виконавчої вертикалі та Президента) і де межа, за якою починається порушення принципу демократії.

Самостійна робота студентів: Охарактеризуйте конституційні засади організації та здійснення державної влади в Україні в умовах війни. Дослідіть правові механізми забезпечення неперервності роботи Верховної Ради та Президента в умовах неможливості проведення виборів. Проаналізуйте, як Рада національної безпеки і оборони перетворилася з координаційного органу на центр прийняття стратегічних рішень.

Охарактеризуйте межі втручання держави у право на приватність, свободу пересування та свободу слова під час війни. Які обмеження є «пропорційними», а які — надмірними?

Як зберегти здобутки децентралізації, коли виконавча влада переходить до рук призначених військових керівників?

Тема 4. Конституційні конфлікти в державотворчому процесі України

1. Конфлікт як об'єкт дослідження юридичної науки. Класифікація конституційних конфліктів.

2. Здійснення впливу на конституційні конфлікти.

3. Основи конституційно-конфліктної діагностики.

4. Роль КСУ у вирішенні спорів про компетенцію між органами влади.

5. Типологія українських конституційних криз: Ретроспективний аналіз (кризи 2004, 2007, 2010, 2020 років).
6. Роль Венеційської комісії та рішень ЄСПЛ у розв'язанні внутрішніх правових суперечок в Україні.

Самостійна робота студентів: Розкрийте сутнісний зміст категорії «державний суверенітет». Проаналізуйте сучасні підходи до розуміння державного суверенітету в конституційному праві. Проаналізуйте конфлікт між національним суверенітетом та зобов'язаннями перед міжнародними організаціями (ЄС, МВФ).

Чи є передача частини повноважень міжнародним органам «добровільним обмеженням» чи «розширенням» суверенітету? Дослідіть, як реформа децентралізації мінімізує ризики сепаратизму та правових конфліктів між місцевим самоврядуванням і державною владою. Як зовнішній вплив та дезінформація провокують штучні конституційні конфлікти всередині держави?

Тема 5. Конституційні засади та проблеми законодавчого регулювання адміністративно-правових відносин в Україні

1. Конституційно-правове регулювання державної служби в Україні.
2. Проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.
3. Конституційно-правові засади боротьби з бюрократією державного апарату.
4. Державне управління інформаційними ресурсами (інформаційної сфери) українського суспільства.
5. Конституційні засади подальшого розвитку адміністративної юстиції в умовах реалізації доктрини справедливого правосуддя.

6. Конституційні межі дискреційних повноважень.

7. Аналіз Закону «Про адміністративну процедуру» крізь призму захисту прав особи у відносинах із державою.

8. Проблема «дуалізму» виконавчої влади (вплив Президента та Кабінету Міністрів на міністерства) та шляхи її вирішення.

Самостійна робота студентів: Розкрийте особливості децентралізації публічної влади в умовах воєнного часу. Проаналізуйте конституційність створення місцевих силових структур в умовах децентралізації. Проаналізуйте статистику звернень до адміністративних судів під час війни. Чи не порушує тотальна цифровізація держпослуг права тих верств населення, які не мають доступу до технологій (цифровий розрив)? Як адміністративна реформа має змінити «обличчя влади» для громадянина, щоб подолати бюрократію?

Разом за МК1: денна форма: практичні – 10 год., самостійна робота – 40 год.; заочна форма: практичні – 4 год., самостійна робота – 50 год.

Модуль 2.

Тема 6. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні

1. Конституційно-правовий статус об'єднаних територіальних громад.

2. Об'єднана територіальна громада та державна влада в Україні.

3. Конституційно-правові засади діяльності старост сільських громад.

4. Проблеми відповідальності в об'єднаних територіальних громадах в діючій системі муніципально-правових відносин.

5. Принцип субсидіарності як конституційна основа місцевого самоврядування.

6. Конституційне право громад розпоряджатися землею та місцевими податками.

Самостійна робота студентів: виділіть основні компетенції місцевого самоврядування в умовах війни. Проаналізуйте кейс: у яких випадках повноваження обраної громадою ради переходять до призначеної Президентом військової адміністрації (Закон «Про правовий режим воєнного стану»). Чи не порушує це право на самоврядування? Як ОТГ напряду залучають іноземні інвестиції та гуманітарну допомогу, оминаючи центральний уряд? Статус депутата місцевої ради: Проблеми виконання обов'язків в умовах окупації, виїзду за кордон або мобілізації.

Тема 7. Конституційно-правові проблеми безпосередньої демократії в Україні

1. Конституційно-правові основи безпосередньої демократії в Україні.

2. Вибори і референдуми в Україні: законодавчі проблеми і шляхи їх вирішення.

3. Конституційно-правові механізми прямого народовладдя в Україні.

4. Юридична відповідальність за порушення законодавства про вибори і референдуми.

5. Електронні петиції, онлайн-опитування в «Дії» та перспективи i-voting (електронного голосування).

6. Конституційні обмеження народовладдя під час війни.

7. Різниця між юридично обов'язковим референдумом та всенародним опитуванням.

Самостійна робота студентів: розкрийте зміст поняття «народна ініціатива» та охарактеризуйте її вплив на безпосередню

демократію в Україні. Чи є право громади відкликати місцевого депутата проявом прямої демократії, чи це інструмент партійного тиску? Розберіть процедуру Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.

Тема 8. Теоретичні проблеми і шляхи реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина

1. Класифікація та система конституційних прав і свобод.
2. Механізм конституційно-правового обмеження прав в умовах воєнного чи надзвичайного стану.
3. Гарантії захисту прав людини: роль Омбудсмена, Конституційна скарга та звернення до ЄСПЛ.
4. Конституційні обов'язки: філософія взаємозв'язку прав особи та її відповідальності перед державою і суспільством.

Самостійна робота студентів: Дайте характеристику конституційним обов'язкам людини і громадянина та визначіть рівень їх реалізації в українському суспільстві. Проаналізуйте алгоритм подання скарги до Конституційного Суду. Напишіть есе на тему: "Чи є обмеження свободи пересування та свободи слова під час війни порушенням суті права, чи це необхідний захід захисту?" Виберіть одне значне рішення ЄСПЛ (наприклад, щодо тривалого невиконання рішень національних судів) і поясніть, які зміни в законодавство воно спровокувало.

Тема 9. Проблеми конституційної юрисдикції в сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні

1. Механізми конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина.
2. Правова природа Конституційного Суду України, його повноважень, рішень і висновків.
3. Міжнародно-правова і конституційна законність в правозастосовчій (судовій) практиці.
4. Інститут конституційної скарги: різниця між "повною" та "нормативною" скаргою.
5. Правові позиції КСУ як джерело права.
6. Політична нейтральність та незалежність суддів КСУ.
7. Межі конституційного перегляду.

Самостійна робота студентів: Дайте визначення поняття конституційне судочинство в Україні, виділіть основні стадії та етапи його здійснення. Складіть чек-лист (алгоритм), за яким громадянин може перевірити, чи має він право звертатися до КСУ.

Що відбувається з судовими рішеннями у звичайних справах після того, як закон, на якому вони ґрунтувалися, визнано неконституційним? Опишіть різницю між децентралізованою та централізованою моделями конституційного контролю.

Тема 10. Конституційно-правові аспекти національної безпеки української держави

1. Конституційні засади забезпечення національної безпеки та її законодавче регулювання.
2. Конституційно-правові основи військового будівництва та військово - цивільних відносин.
3. Принципи і механізм парламентського контролю за сферою національної безпеки України.

4. Розвиток та досконалення законодавства в сфері національної безпеки України.

5. Аналіз ролі Ради національної безпеки і оборони як координаційного центру.

6. Як Конституція забезпечує стабільність державних інститутів у разі втрати зв'язку, окупації територій або кібератак на органи влади.

Самостійна робота студентів: Виділіть основні проблеми конституційного права України і країн розвинутої демократії в умовах радикалізації боротьби за новий світовий порядок. Проаналізуйте статтю 18 Конституції України. Як курс на членство в НАТО та ЄС змінює наше розуміння національної безпеки? Дослідіть роль профільного комітету ВРУ у нагляді за діяльністю СБУ та розвідувальних органів. Де межа між захистом держави від пропаганди агресора та цензурою?

Разом за МК2: **денна форма:** практичні – 10 год., самостійна робота – 40 год.; **заочна форма:** практичні – 8 год., самостійна робота – 46 год.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання лекційних матеріалів та опрацювання додаткової літератури;

- підготовка до практичних занять;

- виконання різного характеру завдань;

- робота в Інтернеті, пошук інформації;

- вибір теми та написання есеїв;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення;

- складання тез доповіді на конференцію.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування доповідей, обговорення проблемних питань, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей студентів, представлення результатів самостійної роботи.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Ассман А. Права та обов'язки людини: у пошуках нового суспільного договору. Київ, 2020. 104 с.
2. Батанов О. В. (за ред.). Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні : монографія / Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, О. В. Батанов та ін. ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ : Талком, 2021. 498 с.
3. Воєнний стан: теоретико-праксеологічні проблеми юриспруденції : колективна монографія. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2024. 508 с.
4. Децентралізація публічної влади в Україні у контексті зарубіжного досвіду та євроінтеграційних процесів : колективна монографія / за наук. ред. О. В. Батанова, Р. В. Бедрія ; передм. Ю. С. Шемшученка. Львів : СПОЛОМ, 2021. 388 с.
5. Карпенко О. В., Денисюк Ж. З., Наместнік В. В. та ін. Цифрове врядування : монографія / за ред. О. В. Карпенка. Київ : ДДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.
6. Кафарський В. І. Право і політика в українському конституціоналізмі : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2020. 252 с.
7. Конституційне право : навчальний посібник / за ред. В. О. Кучера. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 452 с.

8. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін. ; за заг. ред. Т. М. Слінько ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. й допов. Харків : Право, 2024. 672 с.
9. Конституційно-правове забезпечення правозахисної діяльності у сфері місцевого самоврядування: досвід компаративного аналізу : монографія / О. В. Батанов, В. В. Сметана. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 316 с.
10. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні : монографія / за ред. О. В. Батанова ; передм. Ю. С. Шемшученка, О. В. Скрипнюка. Київ : Талком, 2021. 498 с.
11. Матат А. Конституційні принципи: правнича теорія і практика : монографія. Київ : ВАІТЕ, 2022. 180 с.
12. Мельник Р. С. (за ред.). Основні права людини: німецько-український правовий вимір : монографія / Р. С. Мельник, О. В. Грищук, М. В. Савчин та ін. Одеса : Гельветика, 2022. 403 с.
13. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти / за ред. О. В. Батанова, О. В. Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ : Вид-во «Основа», 2020. 672 с.
14. Мохончук Б. С. Виборчі системи: порівняльно-правове дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2021. 304 с.
15. Муртіщева А. О. Конституційно-правова відповідальність уряду в державах Європейського Союзу: теорія та практика : монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; відп. за вип. Н. М. Ярошенко. Харків : Юрайт, 2022. 327 с.
16. Обмеження конституційних прав і свобод. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 4: Конституційне право / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 1072 с.
17. Право в умовах війни: питання теорії та практики : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Ю. М. Бисаги, Д. М. Белова, В. В. Берч, О. В. Скрипнюка, Л. М. Дешко, В. В. Заборовського, В. І. Продан. Братислава ; Ужгород : Інститут професійного розвитку, 2023. 192 с.

18. Сінькевич О. В. Функції конституційного права як галузі права України : монографія / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ : Ліра-К, 2020. 462 с.
19. Спінчевська О. М. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: сучасний стан та перспективи удосконалення : монографія. Київ : КНТ, 2022. 246 с.
20. Терлецький Д. С., Марусяк О. В., Афанасьєва М. В. та ін. Права людини в особливих правових режимах: досвід України : монографія / за заг. ред. М. В. Афанасьєвої. Одеса : Гельветика, 2022. 356 с.
21. Тихомиров О. О. Права людини: інформаційний вимір : монографія / Національна академія Служби безпеки України. Одеса : Юридика, 2023. 304 с.

Додаткова література:

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 4: Конституційне право / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш, О. В. Скрипнюк, О. В. Батанов та ін. Харків : Право, 2024. 1072 с.
2. Долгий О. А. та ін. Національна безпека України: теорія та практика забезпечення : монографія. Харків : Діса Плюс, 2021. 240 с.
3. Кафарський В. І. Теорія права і держави в українській юридичній думці : навч. посіб. у схемах. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2021. 168 с.
4. Кафарський В. І., Припхан І. І. Конституційне право України у схемах : навч. посіб. Київ : Голіней О. М., 2019. 272 с.
5. Конституційна та адміністративна процедура: міжнародний досвід та національна практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (2 травня 2023 р., Чернівці) / редкол.: О. В. Щербанюк та ін. Чернівці, 2023. 193 с.
6. Конституція України в практиці Конституційного Суду: офіційне тлумачення та юридичні позиції. 1997–2023 / вступ. слово С. П. Головатого ; упоряд.: С. П. Головатий, В. М. Бесчастний, Л. І. Бірюк, Н. І. Адамчик, Ю. М. Михеєнко. Київ : ВАІТЕ, 2024. 450 с.

7. Конституція України та європейські цінності: виклики євроінтеграційного процесу : збірник матеріалів і тез міжнародної конференції (Київ, 28 червня 2024 р.). Київ : ВАІТЕ, 2024. 402 с.
8. Конституція України. Науково-практичний коментар / ред. кол.: Р. О. Стефанчук, О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш та ін. ; за заг. ред. Р. О. Стефанчука, О. В. Петришина ; Нац. акад. прав. наук України ; Конст. Суд України. Харків : Право, 2024. 1176 с.
9. Савчин М. Порівняльне конституційне право : підручник. 3-тє вид., допов. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 596 с.
10. Шамрай Б. М. Конституційні гарантії прав та свобод військовослужбовців в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 256 с.